

LEVELEK A SZIGETRŐL. MISZTIKUS KÖZJÁTÉK

Tolnai Ottó

(„Olyan ismerősöm, akihez leveleimet intézhetném,
nincsen.” Németh László, *Levelek a hipertóniáról.*)

ELSŐ LEVEL

„Művész lévén, mindig igyekeztem,
hogy a megfelelő évszakba vagy kör-
nyezetbe helyezzem bele bűnéimet.”

Chesterton

Kedves Józsué,

lassan már egy éve lesz, hogy itt élek a szigeten, a lakatlan szigeten, Józsué, éppen csak egy kicsit húzom félre az ajkam, talán nem is mosolyra, amikor azt írom, a lakatlan, a teljesen lakatlan szigeten, és azt hiszem, most már végső ideje egy-két megjegyzést tennem könyvedre. A lakatlan szigetről írt könyvedre. Nem mintha egy csöppet is megváltozott volna a véleményem. Nem. Tudod, mindig mennyire csodáltam intuíción. A kő és a levegő egyensúlyát mondataidban. Persze mindketten jól tudtuk, ez az intuíció (jobb kifejezés híján) inkább csak terhet, szenvedést jelentett. Szervedet? Igen, téged nem került ki ez a divatjamúlt valami. Mindennél jobban szégyeltesd és gyorsan *gyomoridegnek* keretszteltesd el. Meséltesd, naponta mind sűrűbben, később már egész napokra, hogy szorítja markába egész lényed. Lábaidd rezegni kezdtek, és légzési zavaraid mind többször torkoláltak sírásba. (Lót mesélte, amikor meglátogattam második feleségénél, Teánál, az utóbbi időben mind többet sír, ő is.) Még röntgenre is elmentél. Vért és gyomorsavat vettek. Igen, átkozott csigaházat jelentett ez az intuíció, csigaházat, amibe nem húzódhattál vissza, nem bújhattál el, de benne hordtad, eleve benne találtad minden nyavalyád, nyavalyánk. Tulajdonképpen, csak egy-két dologban tévedtél, tévedtünk, Józsué. Milyen szép most egy pillanatra visszagondolni a lázas kutatásokra, a sziget körüli szédületes forgásra, míg egyikünk otthon, a nagy iszapos folyóra néző szobában dolgozott könyveden. Vagy külföldre írt leveleid. És az a téli délelőtt, amikor a postás elhozta szép, vaskos könyved. Érdekes, erről nem beszélgettünk, de én is éppen így képzeltem el borítólapját. Egy fehér körrel, közepétől kicsit lejjebb.

De Józsué, mit jelentsenek azok az utolsó lapok? A pincér? Az a nagy, régimódi pisztoly? Nem merem azt mondani, kérdezni, hogy talán ezeket a lapokat én írtam. Habár a zavaros, egyenlőtlen mondatok erre utalnak. Nem tudom, Józsué.

— Józsné, bocsáss meg most egy pillanatra. Mintha nem tudnám pontosan, kinek is írom ezt a levelet. És így, azt hiszem, nem is lesz erőm összefüggően elmesélni azt, amit annyira szerettem volna, már hirtelen távozásom első napja óta. És máris látom, egy hintához fog hasonlítani levelem. Hintához, aminek mind a két végén én ülök.

Legfeljebb kicsit később, ha mondataim „bejáródnának”, talán elkapatnám magam most is, mint annyiszor. Nem tudom, Józsué.

Persze, egészen mellékes, lényegtelen tévedésekről van szó. De mégsem lenne szabad kikerülnöd őket, ilyen igényű munkában. Józsué, a szigetről nem látni a tengert!

Egyáltalán nem látni a tengert. Az első napokban mást se csináltam, csak körbe-körbe rohantam a fővényes parton. Aztán meg sokáig vártam, hátha csak a szokatlan időjárás miatt van mindez. De nem. Hajót se látni soha. Pedig mi, emlékszel, naponta szinte érintettük hajónkkal. Madár se repül át, nem húz árnyékot szigetünkre. Mindez kezdetben megzavart egy kicsit.

A másik, még lényegtelenebb korrekció, a csapadék teljes hiánya. Tudom, te egyáltalán nem neveznéd mellékes, lényegtelen dolgoknak ezeket. De viszont magad is tudhatod, következményeiket nem hibáztuk el. Legfeljebb egy-két nappal kitoltuk őket. Például a hasadás, a kocsonyásodás folyamata is jóval előbb megszűnt.

Hogy el ne felejtsem, volna még egy megjegyzésem. Mottó. Rimbaud afrikai földrajzkutatási jelentését ajánlanám. Azt hiszem, tet-szeni fog neked ez az ötlet.

Józsué, a nap pontosan olyan szörnyen süt, mint ahogy számítottam. Barna vagyok. Homlokom magasabb, tudod, az utóbbi időben egy kicsit megritkult a hajam, és különben is rövidre nyíratkoztam, feketén csillog, akár néha Lóté.

Biztos megijedtél, megrökönyödtél, Józsué. Kiejtetted kezedből levelem, ahogy elolvastad az első mondatom: *lassan már egy éve lesz hogy itt élek a szigeten*, ahogy megtudtad, hogy mégis „kiszálltam”. Az első pillanatban több mint valószínű arra gondoltál, kikerültelek, megloptalak.

A második pillanatban meg, hogy nem lett volna szabad ennyire elkapatni, beleélni magam a fikcióba, fikciónkba. És gyomoridegeddel máris gyorsan ágyba bújtál, ágyba menekültél, és a paplan alól, fél szemmel lesed tovább levelem. Vagy egyszerűen felkiáltottál: te bolond, hiszen az a sziget nem is létezik! és miféle könyv, miféle vas-kos külsejű könyv szól arról a szigetről, lakatlan, teljesen lakatlan szigetről? És máris kétségbeestél, ahogy csak te tudsz kétségbeesni. nyakadat csavargatva, mint egy bélpoklos macska. És nem és nem értem, *mi történt velem*. Miféle szigetre, lakatlan szigetre költöztem, tűntem el?

Megijedsz, de tudom biztosan, és ezért is írok, ezért merészkedem írni neked, éppen neked, egyedül csakis neked, mert levelem elolvasása után, nemsokára meg fogod érteni, hogy mégis létezik ez a nem

létező sziget, és biztosan, nemsokára levelem elolvasása után (és ezért is írók éppen és egyedül csakis neked), választ küldesz nekem és megköszönöd könyvedre, a lakatlan, a teljesen lakatlan szigetről írt könyvedre tett megjegyzéseimet, ajánlatom, annak ellenére, hogy azok lényegében mégiscsak mellékesek, mikrokorrekciók. Sőt az is lehet (titkon remélem ezt), felkérsz a második kiadás előszavának megírására. És máris sietek megjegyezni, mennyire örülök ennek a megtiszteltetésnek, és bevallom, levelem éppen az az előszó, amit annyira fogsz várni.

Nemsokára levelem elolvasása után felnevetsz, megérted, éppen azért is írtam egyedül csakis neked, hogy végre és csakis így, megtaláltad a módját, hogyan szabadulj gyomorideged vaskarmai közül.

Most vigyázva haladjunk egy kicsit tovább, kedves Józsué. Egy teljesen idegen elemről szólnék. Ha nem vigyáznánk, barátom, félek, felbillentené, vízbe ejtené egész, hosszú évekig építgetett rendszerünket — szigetünket. Kénytelenek volnánk belátni, tényleg csak fikció az egész. De ha figyelmesen (és ettől a mondattól, azt hiszem, baj lesz szótárommal), hogy úgy mondjam, kellő áhítattal, nem idegeskedve, nem bélpoklos macskaként olvasod levelem, talán megérted, éppen az ellenkezőjéről van szó, éppen az ellenkezőjének kell történnie, ezzel éppen az ellenkezője történt.

Egész operációnk, és most már főleg az én operációm (gondolok itt kiszállásomra, kivettetésemre) beteljesedéséről, gyümölcséről van szó. Elsősorban is, nem kell megijedni attól, Józsué, hogy látomásszerű jelenés, sugallat, talán megvilágosodás csupán. Nem, ettől nem szabad megijedned. (Főleg nem most, amikor már ilyen messze eveztünk, kedves Józsué!)

Igen, valamiről megfeledkeztél. Megalkodtad a szigetet, de tovább egy tapodtat sem tudtál mozdulni.

Egyik reggel kicsit korábban találtam ébredni. Leosontam a parthoz
És a kőasztalon egy tobozt találtam.

Józsué, figyelmeztettelek!

Igen, a szigetre érkezésemkor egy nehéz, kerek kőasztalra bukkan-
tam. Aztán sokáig lestem, figyeltem, vizsgáltam. De már akkor tudtam,
nem szabad semmilyen rendeltetést tulajdonítani neki. Tudtam, úgy
kell viszonyulnom hozzá, mint akármelyik sziklához.

Mi úgy gondoltuk, semmi sincsen a szigeten.

Ráborultam, könnyeimmel súroltam, mint az eső.

A toboz még zöld volt. Friss gyantailatú. Ez volt az első illat a szigeten, ami kiégetett orlyukaimba hatolt.

Józsué, jól tudod, a szigeten nemcsak hogy fa, még egy szál fű sincs. Most is tudtam, nem szabad megfejtést keresnem. Rögtön félredobtam minden primitív párhuzamot. Abban a pillanatban megállt a hasadás, a kocsonnyásodás. Mintha a levegő lett volna kőből, márványból.

Ez hintánk, hintapalintánk egyik vége. Most rúgjuk el magunkat a másikkal, Józsué.

Lóték kikísértek a hajóra. Úgy követtek, hogy a rendőr, akihez hozzábilincseltek, nem vett észre semmit. Teának a főlészállásnál sikerült zsebembe dugnia egy kis csomagot. Szappan, fogpép, egy pakli kubai dohány és egy vékony, fekete flamaszter volt benne. A szappant és a fogpépet rögtön megérkezésükor elvették. Tényleg, miért is lenne illatosabb a kezem, a szám a többiekénél? Később a dohányt is elvették. Tényleg, hogy is illene kubait pöfékelni itt?

A flamasztert sikerült eldugnom. Később megfeledkeztem róla. Egyszer jegyezni kezdtem észrevételeimet naptáramba. De újból megfeledkeztem róla, egészen mostanáig, míg ezekhez a füzetlapokhoz hozzá nem jutottam. Míg föl nem írtam magamnak, így egyszerűen: Kedves Józsué. Idemásolom azt a két-három feljegyzést is.

Szerda

Ma, kitűnő magaviseletem, szorgalmam miatt áthelyeztek a kötőről a fajanszlemezek csiszolásához.

A rendőrök mosolyogtak és nekem is mosolyognom kellett. Pedig az ujjaim már úgyis odavannak. Hangszeremhez többé már úgysem nyúlhatok. No meg hát a csiszolásnál is ugyanúgy tönkremegy az ember keze. Nagy öröksebek kopnak rajta.

— Távol-keletre szállítjuk ezeket a finom, színes lemezeket. Az ezeregyéjszakába!

Kedd

A napokban elhatároztam, megpróbálom a fordítottját is. A fatáblánál, amikre a munka befejezésével számainkat aggatjuk — csaltam. A vízholdók táblájára akasztottam számom: 31478.

Már két napja velük dolgozom. Nem az ujjaim miatt, nem. Csak a változatosság kedvéért. Meg hogy ne kelljen annyit szomjaznom.

Hétfő

Tegnap rájöttek csalásomra.

Most ismét a kötőrőben dolgozom.

Most már végig.

Vasárnap

Még sohasem omlott így kezem alatt a kő. Ma egy hatalmas, asztal alakú sziklát fejtettem. Játékból. Mielőtt szétvertem volna, a tízes kapáccsal, sirtam felette.

Most ismét lökjük el magunkat, Józsué.

Ahogy megpillantottam ezt a pompás kis szigetet, hinni kezdtem egyik kísérőm szavainak: itt mindenki meggyógyul. Rögtön szólni is akartam nekik, ne szorítsák annyira karjaimat.

De most már látom. itt meg a sok buja színtől, a tenger és a levegő metszett, hideg kékjétől, a madárrajok csodálatos hangzavarától be-tegszem majd meg.

Valami szoros, kellemetlenül szoros vászonzsákban ülök egy bokor alatt. Papirost és ceruzát adtak. Orvosom (azt mondta, ő is szereti az irodalmat, művészetet) megkért, írjak mindenről, rajzoljak.

Ma majd erről a kerek kőasztalról fogok neki írni. Ezt fogom lerajzolni, valami primitív manírban, hogy még az orvosom is megértse. Itt bukkantam rá a legelső teraszon. Érdekes, a többiek semmilyen figyelmet sem tanúsítanak iránta. Mintha egyáltalán nem is látnák. Igaz, szék, pad nincsen a közelében. Azért ülök én is mindig ide a bokor alá. Csak a fenyők tobozai kopognak rajta.

Egyszer egész ölnyi tobozt szedett nekem . . . És labdáztunk, mint a gyerekek. Mikulás, L. Aztán ő csak a tobozokat gyűjtötte. Mindig egész ölnyi tobozt . . .

Barátomnak meg (ő most egy másik, kinti bokor alatt ül) az egyik hatalmas címer tetszik. A kastély hátsó bejárata előtt. Hatalmas kötök, egy pajzson.

Gyógyintézetünk valamikor kastély volt. A bejáratnál még mindig őrzik a grófnő két kis kerek ágyúját, a folyosón meg bronzsárkányát, a kandallókon nagy, hatalmas cserépbékáit.

Neki akartam dőlni a bokornak és egy méh megcsípte orrom. Éppen csak megrándultam.

Tehát gyógyulok.

Könnyezem csak.

Moccanni sem bírok ebben a zsákban. És bűzlik is. Az ember néha kénytelen belevizelni.

Most ismét lökjük el magunkat Józsué!

Mondom, hintázzunk.

Hintapalintahintapalinta . . .

Kedves Józsué, jól tudod, annyira azért már ismersz, róla készülök mesélni neked. Róla.

Mosolygva futhattál át ezen a pár oldalon és csodálkoztál, mire való ez a sok-sok áttétel. Meglehet, éppen azért írok neked, csakis neked, hogy felbillentsd ezt a hintát. Talán el is várom tőled. Nem tudom. Nem tudom, Józsué.

Egyszer neki is ígértem valami novellát. Azt is megmondtam, melyik mondatlalt fogom majd kezdeni. Emlékszel, abban az időben néha még szellemes is tudtam lenni.

Készítettem is egy vázlatot. Emlékszem még egy-két mondatára. Néhol, most is fel fogom használni őket, annak ellenére, hogy nem találják majd helyüket levelem mérsékelt mondatai között.

Vagy talán csak azért írok neked, mert titkon azt remélem, kezébe kerülnek ezek a lapok és nézni fogja sokáig betűimet. Józsué! Az ő hatalmas szemei... Mindig úgy éreztem, éppen szemei miatt nem fejlődött tovább kis teste. Nagy szemei mint a piócák élösködnek rajta.

Kezei télen egy kicsit megpirosodnak. Még tisztán emlékszem azokra a napokra, amikor először hallottam, hogy egyszer beteg volt, ajkát operálták, amikor először hallottam köhögni... Mindig könyörögtem, mutassa kislánykori fényképét. De azt hiszem, jobb is, hogy erre nem került sor. Akkora örömet már akkor sem bírtam volna elviselni. Már akkor is gyönyörű polipszemei lehettek...

A kőasztalról is (amiről orvosomnak írtam, de neki nem akartam említeni őt, mindjárt megértett volna mindent, mindjárt tudta volna, hogy gyógyítson, tudod az emberek majdnem mindennek tudják az orvosságát) az ő nagy, végtelen asztala jutott az eszembe, tele egyszerű kis kopott dolgaival, ahogy kis üvegeit, képeslapjait rakosgatja rajta. Fürgén ide-oda.

Tulajdonképpen két részből állt a szobája. Az asztalból és ami körülötte volt. Ahogy megpillantottam itt ezt a kőasztalt, felkaptam fejem. Hatalmas bornzcsillárját kerestem. Csillárja hat sarkából, hat fekete bronzleopárd készül a csillárba, az égőkre ugrani. Hat fekete bronzleopárd. De csak a nap tűzött, szúrt, mint egy vékony ezüsttű, cső, amivel gerincvelőt szívatnak az emberből. Majd eldőlttem. A tú csi-golyáim közé szorult.

Mondom, neki is megmondtam, melyik mondattal fogom majd kezdeni. Igaz, évekig hordtam tárcámban azt a darabka papirost, amire feljegyeztem. Félttem, csak halotti maszkot tudok róla venni. Csak gyönyörű halotti maszkja marad kezemben.

Azt is tudta, már akkor, hogy bűnügyi történet lesz.

Hogy valaki meg fog halni.

Akkor még azt hittem, hittük, a nedves tavaszi föld (igen, tavasz volt, az évszak-tavasz) és az ő fejének gyümölcsszerűsége fog segíteni rajtam.

Igen, gyümölcs, vagy néha galamb, ahogy szétválasztja ajkait. Bogár-totemje még most is trikómon van. Ha netalán „bogarat” említenék, biztos erre gondolok. A bogár is segíteni fog nekem — gondoltam. Naponta matematikai bizonyítékokkal halmoztam el. Bizonyítottam, ha találkoztunk, hogy egész nap, minden pillanatban intenzíven csak rá gondolok. A pillanatokat, mint valami pontokat egyenesbe raktam elé és nem hagytam abba, amíg maga is meg nem pillantotta az egyenest: —————.

A velem szembe jövő emberek félve, de mégis kíváncsiskodva lesték, vizsgálták mellemen a nagy ébenfabogarat.

— Sárga ébenfa is van? — kérdezte az egyik.

— Van, de csak egy az egész világon — válaszoltam neki.

Igy minden járókelő figyelmeztetett, megerősítette a pontokat, megkettőzte az egyenest: =====.

És Jeremiás, akivel megijedtünk, hogy egyszer majd mi is megöregszünk, ő is segíteni fog nekem — gondoltam, gondoltuk.

Mondom, már régen elhatároztam, ezzel a mondattal fog kezdődni a történet.

A KOCKÁS KAMÁSNIS KISLÁNY A NAPOKBAN SZOMORÚ VOLT ÉS MEG AKART HALNI.

Száraz termést (azt hiszem bakaszivart) dugtam fülem mögé. Nem is emlékeztem, hogy én szedtem, „legeltem”, ahogy ő mondta. Még amikor hó volt (és futottunk, futottunk). Mikulás selyemkendőt lobogtatott. Azt mondta, „olé”. Én voltam a bika. (Abban az időben írtam azt az *olés* verset, meg a *hűtőszekrényszemfejeset*, amikor Lótéknál voltunk, Lót megmagyarázta, hogy hibáztam, mivel a hűtőszekrénynek nincsen szeme, csak a mosógépnek, elmeséltem neki, hogy Izsák a bűnös, mert ő mondta, hogy *hűtőszekrényszem*.) És ő órák hosszat fényképezett bennünket. „Mintha filmeznék”, ahogy ő mondta. Aztán valami holland levelet mutatott (A holland menyegző fényképeit jóval később mutatta, — már akkor mondtam neki, holland pénzt tesztek nyakláncomra), és elhatároztuk, írunk Lótnak.

Akkor diktáltam neki ezt a mondatot. Egy egérfejű madarat ragszítottunk mellé Izsák zoo-jából. Lót nem tudta, hirtelenében, ki az a *kockás kamásnis kislány*. A mondat és az egérfejű madár tetszett neki.

Valami hangjátékot olvasott, azért volt szomorú. — Tavasszal nem gombolkodik be az ember és többször szomorú — mondta Mikulás, a zongorát pötyögtetve —, és nem egyszer meg is akar halni.

Egyszer az az érdekes vörös fiú (egy kellemes moziateremben láttam utoljára, egy kellemes városban — ha ugyan ő volt az) azt írta neki, „egyszer azt kívántam, bár meghalnál”, azt kívántam, azért könyörögtem, ne bújjon a paplan alá, „hajnalra bukkanj fel”, hogy engedje arcára a napot, mert akkor tudni fogom, hogy nem szomorú és hogy nem akar meghalni, mert én örülök, már csak örülhetek, azért könyörögtem, hogy hajnalban ne bújjon a paplan alá, bukkanjon fel, hogy engedje arcára a napot, mint valami nagy puha bogarat, mert bogár-totemje is nap (hosszú ezüsttű csigolyáim között), és mert már csak örülhettem, ahogy az a vörös fiú (akit egy kellemes moziateremben láttam utoljára — ha ugyan ő volt az) örülhetett, amikor egyszer azt kívánta, *haljon meg*...

Az előbb úgy kellett volna mondanom, hogy az asztalból és a falakból állt a szobája.

A falak festményekkel voltak teleaggatva. Könnyű volt már az első pillantásra megállapítani, hogy egy ember festette mind. Igaz, az elsőt és az utolsót több mint fél évszázad választotta el. A bácsi, ahogy ő mondta, festette mind. Egy keleti miniatúr kivéve, mind gyümölcs-csendélet. Egyformán érett, nagy gyümölcsök. A sötét, már-már fekete tapéta, alig látszott a széles, patinás rámak között. De Mikulás azért még talált egy kis szabad helyet. A villanykapcsoló, a keleti miniatúr és a kéktálas csendélet között és feltűzte Izsák zoo-jának s Vesalius „zongoristájának” első, szürkés levonatát. Több mint valószínű, az is valamelyik kép helye volt már. Egy kampós szeg volt a falba verve.

Mindjárt beleolvadtak a szoba hangulatába.

— A Bácsi. A bácsi mintha meséből lépett volna mellé. Hosszú, hófehér szakállával.

Inkább mesébe kellett volna fognom.

Kedves Józsué, azt hiszem, éppen a bácsi az a pont, a középpont, amin hintám billeg. Meg fogod érteni, kedves Józsué, miért kellemetlen még így is szólnom róla. (Csak azért leszek rövid.)

Mintha egész életén keresztül az ő számára, neki díszítette volna a szobát.

Emlékszem, amikor Tö-Fe virágot küldött neki, még akkor is milyen örömmel vette át, tette neki vázába, magyarázgatta, hogy egészen Franciaországból érkezett a szegfű, milyen sokáig gondozta, cserélgette a vizét.

Mintha valami kis templomot rakott volna neki, hangyaszorgalommal, egész életén keresztül.

Mintha már az első képet is neki festette volna. Mintha már azt is róla mintázta volna. Már az első gyümölcsöt is.

Amikor először láttam őket egymás mellett, visszaugrottam. Valami, embereknél még nem tapasztalt dolgot vettem észre.

A bácsi különlegességében, talán öregségében, aggságában, valami időnkívüliség volt. Jobb találat híján mondhatnám, abban a pillanatban egészen fiatalnak tűnt. Volt rajta valami, ami teljesen önállóan egzisztált, függetlenül az időtől, valami idő nem érintette *maszk*. Egész nap a teraszon ült. Újságlapokkal tömött párnán.

És az ő kis fehér testén, fején, nagy sötét polipszemeiben is volt valami, ami teljesen kívül állt fogalmaimon. Megörültem a két csodálatos, mesebeli törpének. De a következő pillanatban szörnyen megrökönyödtem: semmi különbséget sem láttam köztük. Sok párt láttam már, akikről hihetetlen erővel sugárzott különös vonzásuk, mágneses terük. De náluk ez is valami egészen új, friss volt.

Talán az angyalok között lehet hasonló valami.

Igen, csak az angyalokhoz hasonlíthatom őket.

Ahogy megfogták egymás kezét, valami mindenek feletti kapocs jelent meg szemeim előtt. Drágakövekkel vert kapocs.

Gyorsan körülnéztem, nem vette-e észre valaki más is ezt a szörnyű viszonyt. Szerencsére, az emberek, a barátok nem láttak semmit.

Ahogy beléptek a szobába, mindjárt mintha megbénította volna őket az ablakokkal szemben levő, hatalmas palatető.

A *bácsival*, mintha számítottak volna rá.

A palatetőn kívül mást nem is lehetett látni az ablakból. Csak a hátsó teraszról lehetett látni a kert egyik sarkát. A kis betonmedencét. Nyaranta ott lubickolt, a nap felé csapkodva. Míg a bácsi a teraszról, újságpapírossal tömött párnájáról nézte. A tető bántó puhasága bélelte az egész szobát.

Tetőn éreztem magam. Állandóan ügyelnem kellett, ki ne essek. A csendéleteken és az ő arcukon is a pala visszfénye uralkodott. Később már nem is lehetett köztük, a gyümölcsök és a *bácsiék* között különbséget tenni.

És felbomlottak a szoba síkjai. Mint valami tükörrendszerben. Nem tudtuk igazából, ki hol van. Ki ki. Már arra is gondoltam, hogy aki egy kicsit tovább él ott a gyümölcsök és a palatető között, a hat fekete bronzleopárd (ezüsttű) alatt: megszerpül, mint valami mesében.

Hosszabb idő után biztosan barna sebeket, foltokat hagyott volna az ember arcán, mint a tenger visszfénye a halászokén. (Nem tudom, mondhatom-e, hogy egy beteg levegőjű szoba volt az? Nem tudom, Józsué.) Arcukból, a csendéletekből valami már-már sértő erotikus vonás ütközött ki.

Parfüm és spermaillat.

Ha festett, mindig a padlásra bújt. Vele. A denevérek közé. Hajnalban lenyírta szakállát, megborotválkozott. Nagy csokorba kötötte sálját.

Mire kész lett a kép, mire lejöttek újból, hosszú ezüstsakála nőtt. De lent is egész nap együtt szorgoskodtak. Naponta kivágták az újságokból az angol nyelvleckéket. Legyet fogtak a békáknak. Egy befőttes üvegben tartották a békákat. Tenyerükön hordozták a verejtékező, kis állatokat, simogatták, csókolgatták őket.

A békához való viszonyulásukban is volt valami, amit a kettőjük közti viszonyról már említettem.

Cérnaszálla kötötték egy üres dióhéjat, rumos krémmel, mazsolával töltötték meg és kiakasztották a madaraknak. Vagy divatlapokat nézegettek egész nap.

Most novellám síkjait is ki kell nyitnom.

Nem tudom a történetek előtt, vagy után írom-e ezeket a sorokat? És még egy maszkot is le kellene vennem.

Szokatlan változásokat vettem észre magamon. Újra festegetek. Az asztalostnál új ráamákat rendeltem. (Az utcán láttam barátait. Azt hiszem Mikulásnak, Tő-Fének, Izsáknak hívják őket. Mindig csoportosan mászkálnak. Nem tudni, ki ki.) Még az este vásznat feszítettem.

Veszem az ollóm: csk-csk-csk.

Veszem a borotvám: szszszszszííí.

A fővárosból még írtam neki. Nem tudom miért. Akkor már mindent fordítva kezdtem látni. Betűimet is annyira ehnyújtottam, hogy úgysem olvashatta el senki.

„Kedves,

éppen most vettem meg a kesztyűt. Negyed számmal kisebb. Csak hétésefes volt még ezen kívül. Inkább ezt választottam. Úgyis nyúlni fog negyed számot. A kereskedő is mondta.

És „bezs”!

Az első üzletben csak fehér volt. A többiben meg sárga. Végre eszefelé rábukkantunk egy „bezsre”!

Éjszaka megpróbáltam leírni a novellát, úgy kezdtem, ahogy megígértem:

A kockás kamásnis kislány a napokban szomorú volt és meg akart halni.

Megmutattam Józsuénak. Ő is velem kereste a kesztyűt. Ő az egyik oldalon, én a másikon. Üzletről üzletre. Néha átkiabáltunk:

— Csak „bezs”!

- Csak „bezst”!
 — „Bezst”?
 — „Bezst”!
 — Csak „bezst”!
 — Csak „bezst”!

Boldogok voltunk. (Közben vettünk egy magas nyakú piros pulóvert.) Legalább is én, szörnyen.

Elutazás előtt benéztem az utcádba! Nem is dicsekedtél, hogy kikövezték. Mondtam én mindig, hatalmas, a világ legnagyobb zsákutcája, bulvárja az. Emlékszel, néha meg stanicli-utcának csúfoltam. És te bosszankodtál.

Egyszer beszorult két autóbusz. Egész nap vergődtek. Úgy kellett kiteszkolnunk őket. Kikötő is egyben a te utcád. Biztos még földalattija is van? És a göncölszekér is beszorult. Mondtam én mindig, hogy a te utcád, a világ...

— Miért éppen a bácsit ölted meg — kérdezte Józsué, hirtelen. Zavarba jöttem. De később megnyugtattott.

— Igaz, hogy is vághatnád el egy szép kislány nyakát — mondta.

— Egy angyalét? — kérdeztem újra zavartan.

Csókkollak.”

Kedves Józsué. Több papírom már tényleg nincsen.

Ahogy gondolod.

Fölbillentheted.

Most már nekem is jóval egyszerűbbnek tetszik minden.

Nem bírok kiegyenesedni. Végre én is mondhatom, ha nagy, piros bohóccorral is, *meghajoltam a végtelen előtt*, és akár Balaam, számára közvetítésével, átok helyett én is *áldást mondhatok*.

Tenger.

Már csak egészen homályosan látom az asztalt.

Talán a könnyek?

Vagy az eső.

Ölel: Józsué

MÁSODIK LEVÉL

„A bűnbánás gyötrelmei semmik a bolyongás tudatos örületéhez képest.”

Kierkegaard

Mózes,

meglátogattam Józsuét.

Feltételezem, másnap már tudtad, sőt „nyilvánosságra” is hozhattad: *nem bírtam tovább Józsué nélkül*. Másnap. Első nap, amikor nem jelentem meg asztalunknál, a gályapadon üres volt a helyem, még csak sejtethetél valamit, igaz, már akkor is, mint mindig, fél fejjel előbb, mint a többiek. (Lótékkal magánhasználatra tökéletesített intuíciórendszerünket az utóbbi időben teljesen magadévá titted. Sőt még egy-két fürge nüansszal tökéletesítetted, tovább is fejlesztetted. Talán csak a színeknél, illatoknál, na és a hangoknál vannak még valami zavarok. De ezek is mellékesek. Mert ettől a, mondjuk, lúdtalptól, azt hiszem, sosem szabadulhatsz. Mert talán éppen ezek a zavarok idézhetik elő azt a fenn említett fürgeséget, amit annak ellenére, hogy, mondom, kacsázó, könnyen motorunkká válhat, könnyen, mivel ezt

magad is jól tudod, mi, Lótékkal kicsit kifáradtunk. Mózes: kicsit kifáradtunk. De mégis nagyon-nagyon bántana, ha egyszer rádöbbenék: neuraszténiád többször mesterségesen fokoztam — úgy jártam el veled, mint egy kislánnyal —, már-már szemtelenül kizsákmányoltam, piszkos, sokszor majdnem büzlő (ahogy fenn neveztem) gályapadunkhoz kötöttem. Gyötörne, ha egyszer rá kellene döbennem — remélem, most még nem ez történt —, én tanítottalak meg a *sors-mímelésre*. Attól függetlenül, hogy a sors-mímelés tudatosítása, az azal való visszaélés persze már közös szabadalmunk.

Igaz, egyelőre még mindig több mint valószínű, mindenben innen vagyunk. És Mózes, most csak motyogok, motyogok. Mózes! De másnap vagy mondjuk ma, harmadnap, már tudtál mindent. Hiszen te visszafelé is olvashatod mítoszaink. Ahogy Joákim mondaná: „te Mózes, te visszafelé is tudod olvasni mítoszaink!”, és halkán, hogy senki se hallja, hozzátenné: „tehát előbb-utóbb megvakulsz.” Tudtad, csak a veled töltött órák — pedig lényegében azok is, fecsegésünk néhai színvonalától függetlenül, csak még jobban felzaklattak, mindjobban kétségbeejtettek — akadályoztak meg abban, hogy már annyiszor újból ne rohanjak az állomásra.

Tudod magad is, nem olyan egyszerű eljutni az állomásig. Most még az a veszély is fennáll, hogy a régi állomásra találsz rohanni.

A múlt héten kísértáltunk Vele a régi állomásra. Jeremiás mindig oda hordta kocsijával a lányokat. Őt is megemléttük az úton. Tudod, ahogy elment, valami hasadás történt nálam, pedig éppen vele sikerült először igazán kvint-körbe zárnunk a *Teremtőt*, amikor kint elakadtunk a hóban, s jólesett tolni a kocsit, jólesett elveszni. Tényleg, honnan, miért a hasadás, mikor a fennsíkra is vele jutottunk fel először, lázasan beszélgetve, apró, lilás japán csészékből iszogatva a cukor nélküli teát, Gerry és Mulligant hallgatva? Talán azért, mert Jeremiás sors-mímelés, vagy a sors-mímelés súrolása más, könyörteleőbb, de sportszerűbb, több aranyfedezetű? Nem tudom. Mózes, nem tudom. Bocssáson meg nekem Jeremiás.

Útközben az új épületeket vizsgálva arról meséltem neki, hogy a mi szemünk fele még földszintes vagy egy-két emeletes házakkal tele, hogy a felhőkaristolók még nem tapostak le bennünket, hogy igazán felemelhessenek. Aztán Hlaskót említettem, hogy az épülő új negyedekről, külvárosokról mindig a lengyelek, Hlaskó, meg rövidfilmeik jutnak eszembe. Arról a szekréncypelől két alakról meséltem, akik végül a tengerbe mennek. Ő meg egy hatalmas betoncsövet mutatott. Abban fényképezte le egyszer Lót. Én meg benéztem, hátha még mindig benne van, hátha örökre ottmaradt, mint a fényképen. És ő nevetett. Én meg tovább meséltem a lengyelekről, csak akkor már a Kanális fehér-fekete síkjairól, meg Cibulski szemétdombjáról. Ő meg azt mondta, hogy holnap nazarénus-néninél ebédel. Itthon vannak a fiai Svájból, milyen egészséges, jó kedélyű gyerekek, „egy csöppet sem nyomottak”. Én meg bosszantottam, hogy „kis vallástörténész”, és hogy írja meg városunk templomainak történetét, stb. Nadrágban volt, kis hamupipőkéiben. Akkor barátkoztam először össze kisujjával.

A kisujja...

„Mojszijé” (ne haragudj, jobban szeretem szerbül mondani neved), biztos, már azt hiszed, róla készülök írni. Biztos, máris megfejtetted az utolsó „borzalmas napokat”. Nem, Mózes. Vagy talán mégis. Azt mondta: „holnap nem találkozhatunk”. És igaz, honnan is tudhatta volna, hogy én képtelen vagyok egy egész napot nélküle lenni. Egy egész napot nélküle. Nem, Mózes. Talán mégsem csak róla. Kisujjáról...

Habár te tudtad elejétől fogva az egészet, valahonnan Izsák tárlátától. És később egyedül csak te nem csodálkoztál, honnan ez a ragaszkodás. No de hogy hová vezet, azt is csak te sejtetted. Mindezt úgy, hogy mégiscsak detaille-szerepet tanúsítottál az egésznek. Tragikus kis kőnek, fekete márvány kockacukorkának, fekete angyalból pattintott márvány kockacukorkának nevezted őt.

A régi állomás teljesen üres volt. A síneket még nem szedték fel. Egy-két hiányos bordájú vagon vesztegelt. Csend volt, csak a rozsdá hullott. A neoncsöveket leszerelték, csak egy repedtet hagytak kinn a harmadik peronon, és az tényleg néha halvány fényt is kapott a holdtól...

És akkor, nosztalgiam hirtelen felszakadt, mint valami langyos gejzír. Úgy kellett elszaladnunk, nehogy valami történjen velünk. Csak bent a város valamelyik kávéházában mertünk újra megszólalni. Azt mondtam, miért nem hagyták meg legalább a vendéglőt, *régi állomáshoz címzett vendéglőnek* neveznénk, és ahogy te mondanád: „apró komplexusokon botlott nagy utazók üldögnének ott”, mondtam.

Egyszer, amikor Elíhút („az ember csak magának árt panaszkodásával” — mondogatta, tudod, mindig) szöktettük Agrámba, Lót hirtelen megállt, megkérdezte asztmásan kapkodva levegőjét, nem érezük-e, hogy valami fog, húz bennünket? „Vagy talán a szél?”, tanakodtunk.

Otthon, kis szobámban Vesalius „zongoristájának” még nyomdafestékes nagy kliséje alatt ültem. Nem is ültem, az ágyra szédültem egy pillanatra.

Emlékszel (két napja, hogy itt vagyok, de máris milyen jólesik azt mondanom: emlékszel, emlékszel, emlékszel — igen, ha valami majd egyszer meggyógyíthat, az biztos ez lesz, hogy ezután már mindig mondhatom: emlékszel, emlékszel, emlékszel), valami kis képeskönyvből nagyítottuk fel Vesalius barátunkat. Elizeus, vagy Ishár szerezte a könyvet. Mózes, én szerettem, tudod, mennyire szerettem, és ezért sokszor marakodtam is veled, Elizeust és Ishárt. Mózes, én sajnálom Elizeust és Ishárt. Izsák fekete utazótáskája mindig tele volt nagy, nyomdafestékes klisékkel. Azokkal mászkált körbe-körbe a városban. (Néha ugrattuk: talán még halott csecsemő is lehet abban a táskában.) Szerettük a kliséket. Szobáink falai tele voltak ilyen fordított figurákkal. De mégis Vesalius „zongoristáját”, háta mögött azzal a két csenevész fával, szerettük legjobban.

Nagyon fáradt voltam. Már-már beteg. Jól tudtam előre, ezen az éjszakán sem fogok aludni. Pirulám meg már mind felettem. Dávid meg nem „ád”. Nekik is kell. Kell nekik is nagyon, tudod, Mózes, nem „ád”.

Amikor valahogy, valamiről Jákob jutott az eszembe. Jákob! Jákob lajtorjáját dugta be valaki szűk, volt fürdőszobaablakomon. És egy kis angyal ereszkedett le hozzám. Egy kis angyal, kezében palacsintasütővel.

Megértettem. Megértettem, Józsuéhez kell utaznom. Azonnal. Megértettem, tovább nem halogathatom.

Józsué mesélte el Jákob esetét.

Hajnalba mászott haza. Már mindenki elment hazulról. Bebújt az ágyba. De alighogy elaludt, valaki szörnyen dörömbölni kezdett az ajtón. Jákob fejére húzta a paplant, és elhatározta, semmi esetre sem fog kimenni. Úgy látszott, egyáltalán nem szádékoznak abbagyni. Végül mégis kénytelen volt felkelni, és úgy vakarózva, alsónadrágban, kitámolygott. Az ajtó előtt nem volt senki. De alighogy újból betakarózott, újból döngetni kezdték az ajtót. Elhatározta megint, most már tényleg semmiképpen sem fog felkelni. Hosszan, órákon át kitaratóan verték. Azt hitte, rádől a ház. Kiment, most sem volt senki a kapuban. Le se feküdt, az ágy szélére ült. Amikor újból kirohant, egy kis szőke, tojásfejű, szeplős gyerkőc állt előtte, félszegen mosolyogva, minden bizonnyal nagyon örült, hogy végre sikerült valakit kicsalni. Jákob megdörzsölte a szemét. Nem értette az egész ügyet.

„Jákob bácsi, adja ide a *palacsintasütőt*”, mondta a kisfiú.

Jákob most meg fülét piszkálta meg.

„Jákob bácsi, legyen szíves, adja ide a *palacsintasütőt*”, ismételte a kis öreg.

Jákob hirtelen teljes erejéből faron billentette, és beszaladt, ágyba bújt. De nem bírt elaludni, akármilyen fáradt is volt. Jól emlékezett, talán életében még sosem evett palacsintát. Palacsintasütőt meg még nem is látott. *Palacsintasütő*, teljesen feldúlta, megzavarta ez a szó. Félni kezdett, talán az idegeivel van baj. Talán a kisfiú nem is létezik.

Másnap, amikor Józsuének mesélte, már maga is észrevette, hogy a kicsi szavaiban valami csodálatos küldetésű *haiku* rejlik:

adja ide a palacsintasütőt.

Hajnalba, ahogy a vonatban felébredtem, az utasok már mind az ablakban csüngtek, meglepődve vagy szájtátva bámulták a hirtelen eléjük táruló, perzselő-kék tengert. Gyorsan behunytam a szemem, és sokáig azon tanakodtam, az első állomáson visszafordulok, és ha ezután jövök, gyalog közelítem meg, egyedül.

Igen, Mózes, meglátogattam Józsué.

Csodálkozol, miért ez a levél, hiszen akármilyen körülmények között léptem is meg, egy-két nap múlva úgymint munkahelyemen kell lennem. Kollégáim, meg Máté, Eleázár máris zúgolódhatnak. És különben is a kéziratoknak egy része fiókomba van zárva. Igaz, ezt te is jól tudod, nem nagy kár lenne, ha örökre ott is maradnának. Egyedül talán Ezekiasét sajnálnám. *Az esszé a lepkefogó gyerekről.*

Én is nemegyszer megfigyeltem a kisgyerekeket, milyen könnyörtenül, egyben milyen ártatlanul vetik magukat a pillangóra. *Körülötük olyankor erősebb a fény.*

Mózes, nem könnyű megfogni egy pillangót. Ma egész nap egy kis okkert üldöztem a sziget nagy, kerek kőosztala körül.

Mózes, mikor próbáltál utoljára lepkét fogni!?

Az orvos sokáig faggatott, hogyan is történt az a kis lepkefogós bemutató gyerekkoromban. Részletesen akarta az egészet.

Apám nem adott pénzt lepkefogóra. A többi szereplők közösen vásárolták a kész lepkefogó hálót. Nekem egyik hivatalnokkal valami rozsdás drótból, seprűnyélből meg rongyos halászhalóból csináltatott. Igaz, ez még nem is lett volna baj. Hiszen az emelvényről nem is igen látszott. Mindegyik lepkefogó fiú előtt egy lepkelányka ment körbe énekelve. Nekünk finoman fejük fölé kellett tartanunk a hálót, és akkor történt az az orvosom számára annyira lényeges dolog. A rozsdás drót beleakadt a lányka hajába, és sehogyan sem tudtam leemelni fejéről a hálót. Végül persze le kellett mennünk a színpadról.

De mondom, figyeld meg, a gyerekek csodálatosan tudják a módját.

Ezt már mosolyogva mondom: így lesz a csecsemő orozslánná.

Mózes, félek. Egész idő alatt, míg okker pillangóm kergettem az asztal körül, valami nagy nehéz malomkő körül, az egyik bokorból valami vászonzsákba varrt, ferde orrú alak lesett, idiotikusan mosolyogva, térdén egy összevissza repedezett palatáblát tartva, minden bizonytal pillangókat rajzolgatva hosszú, tühegyes palavesszőjével, valahogy így: V V V.

Persze, végső esetben fel is törhetnétek fiókom. Csak nehogy elemelje valaki közületek a flamaszterom. Ne firkáljatok vele. Tudod, mennyire nem szeretem, ha bántják.

Mózes, tulajdonképpen azért írok ilyen gyorsan, mert valahogy nagyon hasonlít nekem ez a sziget Mann Davosára. Ha nem hangzana kicsit erőltetetten, nyugodtan nevezhetnénk *varázsszigetnek* is.

Előbb Júdának, aztán Rúthnak, majd Asának készültem írni.

És kicsit meggörnyedtem kínomban, amikor rádöbbsentem, nem is tudok már kinek írni. Tudod, sem Esrómnak, sem Eliákimnak nem írhatok.

Talán még csak neked, Mózes. Amikor felírtam így egyszerűen: *Mózes*, már sejtettem, sietek téged is megbántani, hogy a kör tényleg bezárulhasson. Most már nem visszakozhatom. Tehát ugrok.

Talán még csak neked, de nem mintha te is megláthatnád a hold sötét oldalát. Nem.

Mondom, inkább elszomorodtam így, egy pillanatra távolról nézve, vizsgálgatva életed, hátam a tengernek támasztva, mint valami hatalmas kék díványnak, elszomorodtam, hogy lassan már téged is csak az abszolút életforma érdekelhet. És mind csak az az egy-két apró komplexusból enye neuraszténiává nőtt nyugtalanság, visszketegség miatt.

Mózes, nem láttam Józsuet.

Józsueának sem írhatok.

Nem írhatok Jonathánnak, Absolonnak és Johannának, Jezreélnak sem.

A kis hajón, ami behozott bennünket a szigetre, majdnem rosszul lettem.

Délelőtt esett az eső. Dél körül, amikor indult a hajó, hirtelen kisütött a nap.

Már a mólón kellemetlenül éreztem magam. A nap egy kicsit erősebben sütött, mint eső után gondolná az ember.

Szerettem volna gyorsan levetni öltönyöm. Éjszaka indultam, és nem is tudom, miért, sötétszürke ruhámban találtam eljönni. Orvosom nem egyezik velem, őt csak a lepkék érdeklik, csak a lepkék, de én tudom, az öltöny... Szerettem volna gyorsan összedarabolni. Nagy utazótáskám is terhemre volt. Most is belepakoltam minden vackot. Egy rakás klisé, két feszületet, Bőregér francia mókusát, manikűr harapófogóját, egy nagy rakás zsebkendőt, alsónadrágot, egy köteg meghívót Izsák tárlatáról. Gyorsan beleengedtem a vízbe. Mint valami nehéz kő, süllyedt alá. Talán csak az alsónadrágomat sajnáltam. Igaz, az orvos is mondta, most már késő ennyire gondozni teknősbéka-vezetékem.

Két fehér ruhás asszony jött elébem.

„Emlékeznék?!”, fordultam illedelmesen hozzájuk, „asszonyom, tesszik emlékezni!”, fordultam a fiatalabbikhoz, „éppen ilyen út volt az is, két oldalt hársal!”

„Asszonyom, hárs! Hallja? Hárs!

Törhetnék egy ágat?”

Elmosolyodtam, a sétány kereszteződésénél egy táblát vettem észre:

FÁKAT TÉPNI SZIGORÚAN TILOS

Mind hangosabban nevettem. Körém sereglettek a sziget lakói. Követtek a hársak alá.

Mind hangosabban nevettem.

Talán még Józsué is hallott.

Ölel: Ábrahám

POST SCRIPTUM

Mózes, nem látni a tengert.

Csak szuszog.

Néha felhúszom magam a rácsokra, de akkor is csak a fehér, poros sziklákat látom.

Néha benézek az ágy alá.

Egy malomkő van még ezenkívül cellámban. Sohasem tudtam, hol készítik a malomkövet.

Száraz hársfavirág van rajta. Olyan, mint egy lepke. Napokig üldöztem. Aztán sírtam. És most mintha friss lenne virágom.

A nehéz kalapácsok zuhogását figyelem. Nemsokára biztos én is mehetek munkára.

Ja. Azért írom ezt a *post scriptumot*, mert elhagytam egy mondatot mottómban. Egész idő alatt azon tanakodtam, hozzáírom-e. Nem írtam hozzá, de most mégis lejegyzem neked. Éppen a te kis rózsaszínű könyvedben olvastam utoljára. A könyv, azt hiszem, ott is maradt az asztalomon. Ha netalán szükséged lesz rá, menj el a házínémhez. Különbén is jó lenne, ha magadhoz vennéd Vesaliust meg a feszületet Meg Celine papagájos fényképét is.

Az én kis rózsaszínű könyvem Agrámban maradt.

Borzalmas tél volt. Az egyik ismerősöm megkért, hogy nálam aludhasson. Mondtam neki, minden további nélkül, csak én nem fűtök, és az ágyam sem valami kényelmes, tiszta.

Bokáig érő fehér köpenyben járt. Ahogy levetette köpenyét és nadrágját, csak egy egészen kicsi klott fürdőnadrág maradt rajta. Didergett. Egyáltalán nem is bírt elaludni. Könyvesládámból kikereszte azt a kis rózsaszínű könyvet, s reggel kölcsönkérte.

Két nap múlva váratlanul, akkor is, a tenger felé kellett hátrálnom.

Íme a mondat:

„*Am az a büntetés is valami esztétikum.*”

Már régóta szerettem volna megkérdezni, mit jelentsenek Lót utolsó leveleinek utolsó mondatai. Igaz, nagyon régi dolog már, még az események előtti, de akkor sem értettem: „Írjál, Izsák. Ábrahámmal biztos valami baj van, csak nem merre elmesélni. Szeressétek egymást.”

Izsákékkal akkor Lótéknál egész nap Európa térképét tanulmányoztuk, minden pillanatban felkapva fejünket, a térképpel a teraszra szaladva. Még nem mertük elhinni, hogy az ablak alatt az a kék, az a tenger.

Ha definiálni próbáltuk magunkat, a tenger volt mindig egyik központi kategóriánk.

„De”, mondta Lót, „akár József strucca, sivatagszomjasan futottunk vályúnak.”

„Pedig, az nem jó”, mondta Izsák, „könnyen gyomorfekélyt kaphat az ember.”

„Sella”, mondta csodálatosan Lót felesége, „A sivatag egyre nő. Jaj”, „Jaj”, mondtuk mindannyian vele, „annak, ki sivatagokat rejteget. Sella”, „Sella”, mondtuk mindannyian vele.

Á.

H A R M A D I K L E V É L

„Egyedül, mert ilyen a győzelem.”

Mihalic

Kedves Ábrahám,

biztos megbocsátasz, hogy ilyen sokára válaszolok. Tudod, míg leveled hazaért, aztán míg valamelyik barátunk vagy talán éppen Asa újra címezte és utánam küldte vissza ide a szigetre...

Érdekes olvasni. Mintha onnan hazulról írták volna.

Azután meg ingadoztam is. Úgy gondoltam, még korai lenne válaszolni.

Még nagy és forró a hirtelen magadra maradás élménye. Kár lenne ezt a szép, számunkra szokatlan szigetet megzavarni.

És láttalak is egyszer, éppen, amikor azt az okker lepkét üldözted a kerek kőasztal körül. Láttalak. És biztos te is láthattad, tudhattad, hogy a bokor alól leső, vászonzsákba varrt, palatáblás alak: Józsué.

Józsuénk. Érdekes, ennyire nem ismerjük egymást.

Kedves Ábrahám, különös leveled.

Lukács festményeit, grandiózus „történelmi ütközeteit” juttatta eszembe.

Nem tudom, meséltem-e már Lukácsról, Jákob barátjáról.

Egyedül él omladozó házikójában. Valahogy Cosimához hasonlóan. Senkit sem enged magához. Kecsketejjel táplálkozik. Hatalmas elhanyagolt kertje van. A fákon rohadnak a gyümölcsök.

Egész nap fest.

Ideges, borzasztóan energikus gesztusai vannak, mint valami hadvezérnek.

Nagy, gyűrött, sárga csomagolópapirosokon dolgozik.

Jákob mondja, szemétdombokról szedi őket.

Egyetlen motívum érdekli csak. Egész életében azzal viaskodik.

Egy nagy történelmi ütközetet készül megörökíteni.

Szobáiban már mázsaszámra áll a papiros. De mindegyikre, Jákob egyszer leellenőrizte, csak Jákobot engedi néha közel, csak a csatatermek választott völgykatlant körülvevő hegyek sötét fenyveseit maszatolta, kaparta fel. Az ütközet helye mindegyiken üres, valami piszkos felület.

Ne haragudj, kedves Ábrahám, de nekem mindig is Lukácsra hasonlítottál egy kicsit. Talán mert Lukácsnak is minden egyes papírja fölött látomásai voltak. „Ott! Ott a!”, kiabálja egész nap az üres szobákban.

No de hagyjuk.

Ütközben meglátogattam Lótékát Lassan már szép kis fészkek lesz: terasszal a tengerre.

És a munkahelye is csodálatos. Itt küldök neked egy kis színes filmkockát. Lót a gyerekekkel. Egy padon a tenger előtt. Sokkal érdekesebb így, mintha kidolgoznánk.

Mesélte vadmacskásdid. Hogy elsírtad magad, amikor az a kis japán lányka megment a fasiszta muzsikussal.

Előző nap sürgönyöztél Ognak, hogy felakasztod magad, ha nem küld egy kicsit komolyabb összeget.

Az utolsó pillanatban szaladtál fel a bárból.

„Miért rezegnek így az ujjaid”, kérdezte a kis japán.

„A tőke megtörte testem”, próbáltad nevetve lefordítani neki.

És a kocsijuk orrára ugrottál. Öklöddel verni kezdted az üveget. A lány meg belülről. Az öreg gázt adott, szédületes gyorsasággal forgott egész hajnalig. Az utcamosók fecskendöztek le a kocsiról. Már megtelt a tér.

Ábrahám, ha valakiről szólni, beszélgetnünk kellene, az, tudod, Ursula.

Mindig tudtam, két, nem is kettő, három, négy szék közé fogsz ülni. El kellett volna utaznod hozzá.

Főnt az erdőkben találtak rá. A fenyőtűkkel terített földön feküdt. Megegyeztetek, hogy a sziget kis, elhagyott templomában fogtok es- küdni. Két nagy bőrruhás sofőr lesz csak jelen.

Most hallottam, állást is talált már neked. Földrajzot és testnevelést taníhattál volna az egyik faluban.

Kedves Ábrahám, a fenyőtűk lassan kiegyenesednek talpad alatt.

A tobozok fejedén kopognak.

Látalak, amikor a malomköre borultál.

A napokban azon kaptam magam, hogy a víznek hátat fordítva olvasok.

Ugyanaznap este éjfél körül öt halász érkezett a szigetre, köztük egy nő is, s gyönyörű vörös rákokat mutattak.

Velük mentem.

Egy szót se hallattunk egész éjszaka. Az árbóchoz lapulva, dideregve lestem, hogyan szedik a fekete vízből a csillogó ezüst halakat. Egyik hozzámütődött. Megrezzentem. Hajnalodott.

Közéjük fogadtak.

Az a nő: szép.

Tegnap egy százéves polipot szúrtunk szigonyra. Hatalmas volt. Megettük salátaként.

Ölel (pikkelyes karjaival):

Mózes

P. S.

Lealacsonyító önmagammal foglalkozni.

Indulóban vagyok a parton. A víz nagykorúsodott.

M.

NEGYEDIK LEVÉL

„P. a vendéglőben ebédelt, amikor hozzálépett a főpincér, s kegyetlenül végigmérte. „Az, ami az ön tányérján van, nem található az étlapon”, mondta alacsony, titokzatos hangon”.

Michaux

Lót!

Meglátogattak a gyerekek. Ábrahám, Mózes, Józsué.

Jó volt újból a gyerekekkel lenni.

De Lót, valami történetet velük. Lót! valami borzalmas dolog történetet velük.

Teljesen üresek, hidegek a szemeik.

És látomásaik vannak.

Apró gyermekkori élményeiket mesélgetik. Magyarázzák, *egy-egy pillanatra erősebb volt körülöttük a fény.*

Azután meg ezzel a kerek kőasztallal kergültek meg.

És sírnak!

Mint valami szent tehének, andalogtak szanaszét, körbe-körbe a szigeten. Sosem tudtam összeszedni őket. Pedig éjszakára senkinek sem szabad a szigeten maradni. Nincsen rendőrség. Tudod, hogy ne romboljuk le a külföldi turisták paradicsom-illúzióját.

Így van ez, öreg Lót.

A gyerekek mintha összeroppantak volna.

Végül sikerült rábeszelnem az igazgatót, hogy itt aludhassanak a zenészekkel. A padlón, a hangszerek között.

Mózes kint aludt az egyik régi zongorában. Összehasogatták hátát a húrok.

Nem tudom, meséltem-e már, hogy itt minden két-három évben új zongorát kell vásárolniuk. A sós levegő tönkreteszi a hangszereket. Új zongoránk van. De ezt is havonta hangoltatnunk kell.

Bemutattam őket sorban az igazgatónak.

Józsué minden bevezető nélkül Böhme-idézetet szegezett neki:

„A csillagok erői a természet. — Minden ebben a világban a csillagokból ered. Ezt bebizonyítom neked, ha csak nem vagy fatuskó, s van egy kis eszed.”

Szerdán szabad napom lesz. Több mint valószínű, átugrok hozzád.
Őszre Németországba megyek. Kétéves szerződésem van.
Tennünk kellene valamit a gyerekekért.
Sajnálom Mózeset, Ábrahámot és nagyon-nagyon sajnálom Józsuét.

Csókol: Sol